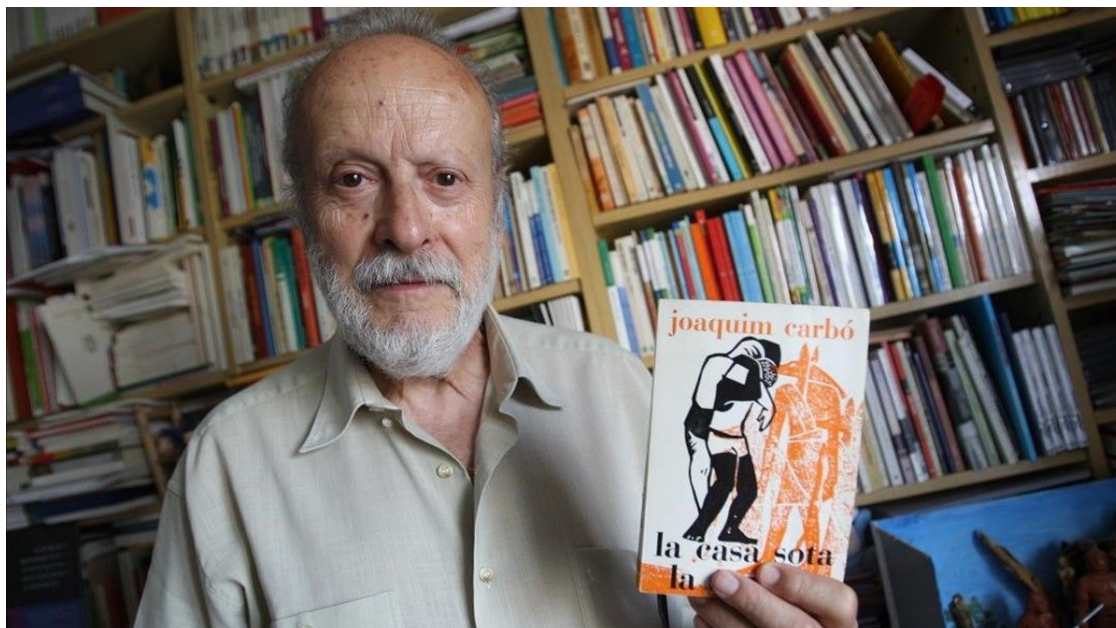


## Una fàbrica de lectors

*Es compleixen 55 anys de la publicació de "La casa sota la sorra", de Joaquim Carbó*



Una imatge de Joaquim Carbó | El Periódico

enguany es compleixen 55 anys de la publicació d'un dels *long sellers* més importants de la nostra literatura, *La casa sota la sorra* del grandíols i estimat Joaquim Carbó que, per cert, n'acaba de complir 89 en plena forma i per celebrar-ho com cal potser podríem buscar l'edició commemorativa que Estrella Polar va publicar amb motiu de la celebració del 50è aniversari.

No ho puc evitar, sento una devoció especial pel Quim. D'una banda per tot allò que representa, per aquella feina de pioner que va fer, colze amb colze amb altres valents com Sebastià Sorribas, Emili Teixidor, Josep Vallverdú o Jaume Fuster, una tasca que, gràcies a la seva dedicació, habilitat i constància, ens ha portat a ser el que som, a gaudir d'un passat brillant, a viure un present i a aspirar a un futur.

De l'altra, per tot el seu llegat, pels seus llibres, per aquesta tasca titànica feta des de la modèstia i, sobretot, pel seu caràcter i tarannà personal. Quim Carbó és una persona meravellosa, sàvia, propera, afable, carregada de sensibilitat i de capacitat d'empatia i segur que aquestes afirmacions les pot reblar qualsevol persona que l'hagi conegut encara que sigui de manera ocasional.

Doncs bé, així les coses, és una gran alegria veure com el llibre va complint anys i continua sent un referent de la nostra literatura juvenil. A l'edició d'homenatge la història original s'acompanyava d'*Els bruixots de Kibor* i de *La casa sobre les mines*, dues aventures que també van protagonitzar Pere Vidal i Henry Balua. El llibre, que es va publicar per primera vegada a l'editorial Estela, després va passar a Laia, després a Columna i, finalment a Estrella Polar, suma més de setanta edicions, s'ha convertit en còmic, va donar origen a una sèrie d'aventures amb els mateixos protagonistes i és una peça que mereix un lloc destacat en la literatura juvenil de casa nostra.

De fet, les xifres que acompanyen el llibre, en certa manera es poden interpretar com una mena de premi, de reconeixement a la lluita que Carbó i els seus companys de generació van dur a terme, mirant de presentar la literatura catalana com una fita normal i normalitzada en uns temps que tenien de tot menys normalitat i normalització i d'omplir el buit absolut que es va produir després de Folch i Torres.

I, per això m'agradaria recuperar unes reflexions que el mateix Quim Carbó feia amb motiu de l'edició dels 50 anys on aprofitava per parlar-nos de la història d'aquest títol i de les seves pròpies impressions.

*Avui, al cap de 50 anys d'haver-se publicat la primera edició de La casa sota la sorra, em costa una mica -molt- explicar-ne alguna cosa nova que no sigui reiterar un cop més la sorpresa cada cop més feliç de saber que l'editorial n'ha hagut de fer una nova edició perquè al magatzem ja no els quedaven més exemplars de l'anterior. Ves per on, allò que va ser el meu primer intent d'escriure una novel·la d'aventures s'ha arribat a reeditar 88 vegades i s'ha convertit en una lectura habitual entre les diverses generacions de noies i nois que s'han succeït al llarg d'aquests anys.*

*Qui m'ho havia de dir, si llavors, quan encara no havia complert 30 anys, m'iniciava tot just com escriptor! M'agradaria saber quins misteriosos ingredients hi devia posar quan aquest fet no s'ha tornat a produir amb cap dels molts llibres que he escrit i publicat després!*

*És evident que en aquests moments el ritme d'edició és molt més pausat que a finals dels 70 i principis dels 80, quan cada any se n'exhaurien tres o quatre edicions, i tot plegat va propiciar que la història tingués continuïtat amb vuit històries més. Algunes, com La casa sobre el gel i Els bruixots de Kibor, es van reeditar vint i deu vegades, respectivament.*

*No cal dir que la seva popularitat va créixer gràcies als còmics que va dibuixar Josep M. Madorell per a Cavall Fort i que, posteriorment, es van publicar als diaris Avui, El Correo Catalán i en àlbums de les editorials Anxaneta, Unicorn i Casals.*

*En més d'una ocasió he hagut de comentar que si La casa sota la sorra va fer cria va ser gràcies al meu bon amic, el dibuixant Madorell. Després que ell llegís la novel·la i em digués que hi trobava ritme de pel·lícula, em va demanar que li escrivís un guió perquè el pogués traduir gràficament en forma de còmic per publicar-lo a la revista Cavall Fort en què tots dos ja teníem la sort de col·laborar des de 1961, en el primer número.*

*Li calia aprofitar la feinada d'imaginar i reproduir la figura dels protagonistes i l'ambient en què es movien per fer-los viure noves aventures. I ja em teniu trencant-me el cap per escriure nous guions que més tard, a la inversa del que havíem fet amb el primer, convertiria en novel·les.*

*Avui, Estrella Polar -gràcies, amics editors!-, que ha publicat una nova edició de la novel·la, la presenta en un volum extraordinari que inclou, a més, Els bruixots de Kibor, la segona aventura d'una sèrie que no sabíem que seria tan llarga, i La casa sobre les mines, un títol que hem triat perquè recull la trista realitat que coneixem cada dia de les caravanes de fugitius que intenten refugiar-se on sigui que els vulguin acollir i que, a més, és l'últim que va poder dibuixar Josep M. Madorell.*

*Això permetrà que molts lectors nous coneguin més històries d'aquests personatges perquè, fora de la primera de la sèrie, les altres havien desaparegut del mercat editorial, ja que en aquests moments només queden encara vius uns quants exemplars de L'última casa, la novel·la que vaig escriure el 2008 com a comiat i homenatge a Josep M. Madorell que ens havia deixat l'any 2004.*

*El bon dibuixant i amic s'havia negat sempre a fer que el temps pesés en l'aspecte dels nostres*

protagonistes. I no dubtava a referir-se a clàssics com Tintin i Astèrix que, per anys que passessin, sempre tenien el mateix aspecte: "Els herois del còmic, ni moren, ni envelleixen" em deia sempre que li proposava que emboliquéssim en una altra aventura els nostres Pere Vidal i Henry Balua amb l'aspecte físic que els correspondria.

Si l'any 1966, quan ens els vam inventar, vorejaven la trentena, a principis del nou segle en podien tenir ben bé 65 i, naturalment, els riscos i les aventures que emprenguessin haurien de ser més reposats i no tan violents. Però ell mai no els va voler dibuixar envellits ni decadents. Per tant, a L'última casa, quan ell ja no em podia portar la contrària, i perquè ell ja no hi era per dibuixar-los, em vaig permetre la llibertat d'explicar en què s'havien convertit i en què s'ocupaven tots dos. I, de passada, reflexionar una mica sobre el que havien fet i viscuts tots els anys que havien passat des de l'última novel·la publicada.

No puc dir que La casa sota la sorra sigui el més estimat del centenar llarg de llibres que he escrit i publicat, perquè mentiria. Me'ls estimo tots. Molt! Tots m'han costat un esforç considerable, però n'hi ha alguns que m'hi he trobat més còmode, que els he pogut escriure amb més facilitat, ja sigui pel tema, pels personatges o per algun misteri inexplicable. I penso que seria injust que em decantés per uns o altres, o pels que s'han divulgat més. No ho faré. Però sí que puc assegurar que La casa sota la sorra ha estat el més agraït de tots, el que m'ha proporcionat satisfaccions inesperades.

En un moment molt concret, va estar a punt de convertir-se en una pel·lícula que s'havia de filmar als Estats Units. I que consti que no vull aixecar la camisa a ningú, perquè és del tot cert! És clar que no puc dir quina mena de pel·lícula hauria sortit perquè no crec que m'haguessin deixat grapejar el guió que ja s'havia començat a escriure quan es va produir el terrible atemptat de les Torres Bessones. Llavors, el productor em va fer saber que en aquells moments ningú posaria un dòlar en una pel·lícula l'acció de bona part de la qual passava al desert i el dolent, el malèfic Senyor Ti, vivia, com el criminal Bin Laden, en una misteriosa casa/cova, entre el desert i les muntanyes.

Han passat molts anys, ja, i d'aquell projecte i del seu promotor, no n'he sabut mai més res. En canvi, Egos Teatre en va fer una excel·lent versió musical, molt original, trepidant i divertida que es va representar amb gran èxit al Teatre Nacional de Catalunya i, posteriorment, al Teatre Borràs, de Barcelona.

Quin goig, veure els meus personatges, cantant i ballant -fins i tot claqué!- en uns escenaris tan formidables! El bon amic, escriptor i periodista, Rafael Vallbona, m'havia explicat que, de molt jove, quan es trobava amb la seva colla, la primera salutació era: "Què cal fer?" i la resposta que rebia era, indefectiblement, "Saad-al-Alí", que són unes paraules clau de la novel·la.

Al llarg del temps, i mentre el meu coll em va permetre mantenir llargues converses amb els lectors, vaig visitar moltes i moltes escoles per conèixer de primera mà què era el que havia interessat més els lectors. I vaig recollir el testimoni de molts treballs escolars ben diversos, originals, divertits i fora del corrent. L'any 1985 vaig tenir l'ocasió de viure una jornada emocionant. Ramon Besora i Mercè Fluvià, que coordinaven un curs per a mestres interessats en la promoció de la lectura, van acabar organitzant una festa extraordinària que ja he explicat més d'una vegada, i que ells mateixos van recollir en el seu llibre Del plaer de llegir al joc d'escriure (Eumo, Vic).

Amb la complicitat d'alumnes d'una pila d'escoles, capitanejades per El Puig, d'Esparreguera, i Anxaneta, d'Arenys de Mar, i dels components del grup El teatré, uns malfactors m'havien segrestat en una masia de Torrebonica per obligar-me a canviar el final de la novel·la i fer que els dolents fossin bons.

Un helicòpter va aterrar en un camp proper atret per les lletres SOS formades pels cossos dels alumnes que havien acudit a salvar-me. En van baixar dos actors que feien el paper de Pere

*Vidal i Henry Balua (un xicot de color!) que van mobilitzar tots plegats fins a provocar la desbandada dels dolents i el meu posterior alliberament.*

*No cal dir que, després, ho vam celebrar amb un dinar col·lectiu a l'aire lliure. Va ser fantàstic! En aquests moments, quan sospeso aquest últim volum que conté tres de les novel·les de la sèrie, editat amb lletra clara i llegidora, em pregunto quina recepció pot tenir entre les noies i els nois d'avui. No cal dir que seré molt feliç si algú m'explica que, després de llegir la primera, n'hi ha ha que són incapaços de desar el llibrot en un prestatge i que, en canvi, continuen llegint per saber què més pot passar a aquest parell d'aventurers que no podria dir què va fer que els bategés com a Henry Balua i Pere Vidal, tan diferents, tan amics.*

*50 anys! Visca!*

Tots plegats hem d'agrair molt al Joaquim Carbó, per la seva saviesa, pel seu geni, per la seva creativitat, per la seva constància. I ja se sap, de fet no caldria ni dir-ho, el millor homenatge que es pot fer a la trajectòria seva trajectòria, és llegir o rellegir *La casa sota la sorra* o qualsevol dels seus molts i grans llibres.